

1	Asia.....	2
2	Asian vireilletulo	2
3	Osapuolet ja niiden harjoittama liiketoiminta	2
4	Kilpailuoikeudellinen arviointi	2
4.1	Yrityskauppasäännösten soveltuminen järjestelyyn	2
4.2	Relevantit markkinat ja osapuolten asema markkinoilla	3
4.2.1	Johdanto.....	3
4.2.2	Työterveyspalvelut.....	3
4.2.3	Terveystuollon ostopalvelut.....	4
4.2.4	Terveystuollon yksityisasiakkaat	5
4.2.5	Ikääntyneiden sosiaalipalvelut.....	6
4.2.6	Lastensuojelun palvelut.....	7
4.2.7	Vammaisten sosiaalipalvelut.....	7
4.3	Johtopäätös	7
5	Ratkaisu.....	8
6	Sovelletut säännökset.....	8
7	Muutoksenhaku.....	8

1 Asia

1. Yrityskaupan hyväksyminen; Mehiläinen Oy / Mediverkko Yhtymä Oy

2 Asian vireilletulo

2. Kilpailu- ja kuluttajavirastolle ("KKV") on 5.12.2014 ilmoitettu järjestely, jossa Mehiläinen Oy ("Mehiläinen") hankkii yksinomaisen määräysvallan Mediverkko Yhtymä Oy:ssä ("Mediverkko").

3 Osapuolet ja niiden harjoittama liiketoiminta

3. **Mehiläinen** on terveys- ja sosiaalipalveluja tarjoava yritys. Mehiläinen toimii yksityis- ja yritysrahoitteisten terveyspalvelujen ja julkisrahoitteisten terveys- ja sosiaalipalvelujen markkinoilla. Se tarjoaa mm. lääketieteen erikoisalojen palveluja, kirurgisia palveluja, sairaala-, työterveys- ja kuvantamispalveluja sekä kliinisiä laboratoriapalveluja. Julkisrahoitteisilla markkinoilla Mehiläinen tarjoaa mm. ikääntyneiden palveluja, lastensuojelupalveluja, mielenterveyspalveluja sekä hoitajavuokrausta. Mehiläisellä on Suomessa 27 lääkärikeskusta ja 9 sairaalaa. Lisäksi Mehiläisen toimintoihin kuuluu yhteensä 14 ikääntyneiden palvelukotia, 15 lastensuojeluyksikköä, 26 mielenterveyskuntoutuksen yksikköä, 3 vammaispalvelujen yksikköä ja yksi kotihoidon yksikkö. Vuonna 2013 Mehiläinen työllisti yhteensä 2500 työntekijää. Mehiläisen omistavat Triton Fund III ja KKR & Co L.P. yhdessä Mehiläisen johdon kanssa.
4. **Mediverkko** on terveys- ja sosiaalipalveluja tarjoava yritys, joka on keskittynyt tuottamaan palveluja yhteistyössä julkisen sektorin kanssa. Mediverkolla on toimipaikkoja koko maassa ja sen pääasiallisiin liiketoiminta-alueisiin lukeutuvat terveydenhuollon palvelut, hammaslääkäripalvelut sekä sosiaalipalvelut. Mediverkko työllisti 1096 työntekijää vuonna 2013.

4 Kilpailuoikeudellinen arviointi

4.1 Yrityskauppasäännösten soveltuminen järjestelyyn

5. Mehiläisen ja sen kanssa samaan yritysryhmään kuuluvien yritysten yhteenlaskettu maailmanlaajuinen liikevaihto vuonna 2013 oli [65–70]¹ miljardia euroa, josta [1–5] miljardia euroa kertyi Suomesta. Mehiläisen liikevaihto tästä oli [250–300] miljoonaa euroa, ja se kertyi kokonaisuudessaan Suomesta. Mediverkon liikevaihto vuonna 2013 oli [95–100] miljoonaa euroa, ja se kertyi kokonaisuudessaan Suomesta. Koska kilpailulaissa määri-

---

¹ Hakasulkeisiin merkityissä kohdissa tieto / tarkka tieto on poistettu liikesalaisuutena.

tellyt liikevaihtorajat ylittyvät, järjestely kuuluu yrityskauppa-
valvontaa koskevien säännösten soveltamisalaan.

4.2 Relevantit markkinat ja osapuolten asema markkinoilla

4.2.1 Johdanto

6. Yrityskaupan osapuolet toimivat terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen markkinoilla. Yrityskaupan ilmoittajan mukaan terveydenhuollon palveluissa osapuolten liiketoimintojen painopistealueet eroavat selkeästi toisistaan. Pääosan Mehiläisen toiminnasta kattaa työterveyspalvelut ja yksityisasiakkaille tarjottavat sairaala- ja lääkäripalvelut siinä missä Mediverkko tarjoaa pääasiallisesti ostopalveluja julkiselle sektorille. Sosiaali-
huollon palveluissa kummatkin osapuolet tarjoavat ikääntyneiden palveluja, lastensuojelupalveluja ja rajoitetusti vammais-
palveluja.
7. Yrityskaupan ilmoittaja viittaa KKV:n Terveystalo Healthcare Oy / ODL Terveys Oy -yrityskauppaa koskevaan päätökseen², jossa KKV on käyttänyt asiakasryhmittäistä jaottelua työnantajiin (työterveyspalvelut), vakuutusyhtiöihin³, kuntiin ja kuntayhtymiin (ostopalvelut) sekä yksityisasiakkaisiin. Jaottelun taustalla vaikuttavat erot palvelujen käyttäjän ja palvelujen maksajan välillä. Vaikka palvelun (lääkärissä käynti tai toimenpide) käyttää aina lopulta yksittäinen ihminen, on palvelun maksajana ja siten markkinamäärittelyn ja kilpailun kannalta asiakkaana usein joku muu taho.⁴
8. KKV ei ole aikaisemmassa yrityskauppoja koskevassa ratkaisukäytännössään käsitellyt sosiaalipalvelujen markkinoita. Ilmoittajan mukaan ne pitävät sisällään pääasiallisesti ikääntyneiden palvelut, mielenterveyden kuntoutus-
palvelut, vammais-
palvelut sekä lastensuojelun palvelut. Myös sosiaalipalveluissa palvelun käyttäjä, yksittäinen henkilö, eroaa palvelun maksajasta, joka on lähes aina julkinen taho ostopalvelujen hankkijana.

4.2.2 Työterveyspalvelut

9. Yrityskaupan ilmoittaja viittaa KKV:n Terveystalo Healthcare Oy / ODL Terveys Oy -yrityskauppaa koskevaan päätökseen, jossa KKV on käyttänyt työterveyspalveluissa⁵ jaottelua: a) useita toimipaikkoja koskevat työterveys-
sopimukset ja b) alueelliset työterveys-
sopimukset.

² Dnro 1116/14.00.10/2010, 11.5.2011.

³ Vakuutusyhtiöille palveluja tarjoaa yrityskaupan osapuolista vain Mehiläinen, eikä niitä käsitellä tässä yhteydessä enempää.

⁴ KKV jätti päätöksessään lopullisen markkinamäärittelyn kuitenkin avoimeksi vakuutusyhtiöiden palvelujen ja ostopalvelujen osalta sekä osittain avoimeksi työterveyspalvelujen osalta.

⁵ Työterveyshuoltolain (1383/2001) mukaan työnantaja voi järjestää työterveyspalvelut itse tai yhdessä muiden työnantajien kanssa, ostamalla ne palvelujen tuottamisesta oikeutetulta lääkärikeskukselta tai ammattihenkilöltä tai ostamalla palvelut terveyskeskukselta tai kunnalliselta työterveyshuollon liikelaitokselta. Kunnilla on kansan-

10. Yrityskaupan osapuolilla ei ole päällekkäistä toimintaa useita toimipaikkoja koskevien työterveyssovimusten markkinoilla, koska Mediverkko ei tarjoa näitä palveluja.
11. Alueellisten työterveyssovimusten osalta KKV on Healthcare Oy / ODL Terveys Oy -yrityskauppaa koskevassa ratkaisussaan katsonut, että markkinan maantieteellinen ulottuvuus on alueellinen, käsittäen lähtökohtaisesti yhden kunnan ja sen ympäryskunnat. Yrityskaupan ilmoittajan mukaan osapuolilla ei ole päällekkäisiä toimintoja millään alueellisella työterveyssovimusten markkinalla. Loviisan seutukunta on ainoa alue, jossa kummallakin osapuolella on työterveyspalvelutoimintaa. [...] Näin ollen vaikka osapuolten toiminnassa on rajoitettu maantieteellinen päällekkäisyys Loviisan alueella, kyseiset palvelut tuotetaan eri palvelumarkkinoilla: a) useita toimipaikkoja koskevien työterveyssovimusten markkinoilla ja b) alueellisten työterveyssovimusten markkinoilla.
12. Työterveyspalveluissa toimivat osapuolten lisäksi mm. Suomen Terveystalo Oy ja Diacor Terveyspalvelut Oy.

4.2.3 Terveysthuollon ostopalvelut

13. Terveysthuollon ostopalvelut käsittävät pääasiassa erilaisia lääkäripalveluja, sairaalapalveluja, kuvantamispalveluja, laboratorion palveluja sekä lääkäri- ja hoitajavuokrauspalveluja. Kunta voi hankkia terveysthuollon palveluja suoriteperusteisena ostopalveluna, jolloin vastaanottokäynti tai toimenpide toimii tuoteyksikkönä, johon hinnoittelu perustuu. Kunta voi myös vuokrata henkilöstöä. Ostopalvelumarkkinoilla toimivat siten sekä terveysthuoltoyritykset että vuokralääkäriyritykset.
14. Osa julkisen sektorin toimijoista ulkoistaa sosiaali- ja terveysthuollon toimialalla kokonaisuudessaan kaikki lakisäätöisen järjestämistä vastuun piirissä olevat sosiaali- ja terveysthuollon palvelut yksityisille toiminnanharjoittajille. Mehiläisellä ja Mediverkolla ei ole tällä hetkellä yhtäkään tällaista kokonaisulkoistusta koskevaa sopimusta.
15. Ilmoittajan mukaan maantieteellisellä sijainnilla ei ole suurta merkitystä tarjouskilpailuun osallistumisen tai menestymismahdollisuuksien kannalta. Ostopalvelujen tuottamista varten tarvittavat resurssit (lääkärit, tilat, välineet, hoitohenkilökunta) on useimmissa tapauksissa helposti hankittavissa markkinoilta, eikä toimipiste tai aiempi toiminta ulkoistavan kunnan alueella ole välttämätön edellytys. Ilmoittaja katsoo siten, että terveysthuollon ostopalvelujen markkina on valtakunnallinen.
16. Ilmoittajan mukaan osapuolten tuottamat terveysthuollon ostopalvelut eroavat toisistaan, eikä toiminnoissa ole päällekkäisyyttä. Mehiläinen tuot-

---

terveyslain (66/1972) mukaan velvollisuus tuottaa työterveyshuollon palveluja sekä työnantajien että yrittäjien tarpeisiin ja kustannuksella.

taa pääasiassa kuvantamis- ja diagnostiikkapalveluja omissa tiloissaan. Mediverkko puolestaan tuottaa pääasiassa vuokralääkäri-, lääkäripäivystys- ja ensiapupäivystyspalveluja kunnan tiloissa. Vaikka Mehiläinen ja Mediverkko toimivat molemmat ostopalvelujen markkinalla, Mediverkon toiminta on painottunut huomattavasti Mehiläistä vahvemmin ostopalvelujen tarjoamiseen. Tämä painopiste-ero on havaittavissa osapuolten ostopalveluista kertyneistä liikevaihtoista. Mehiläisen osalta ostopalvelujen liikevaihto vuonna 2013 oli [2–5] miljoonaa euroa, kun taas Mediverkon oli [45–50] miljoonaa euroa.

17. Ilmoittajan mukaan ostopalvelujen markkinan kokonaisarvo Suomessa on [450–500] miljoonaa euroa, josta osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus on [5–15] %. Ostopalveluissa toimivat osapuolten lisäksi mm. Suomen Terveystalo Oy ja Attendo Oy.
18. Suomen Terveystalo Oy:n KKV:lle antaman lausunnon mukaan terveydenhuollon ostopalvelujen markkina on lähtökohtaisesti valtakunnallinen, ja se on mahdollista jakaa segmentteihin, jolloin esimerkiksi kuvantamispalvelut ja muu erikoissairaanhoidon palvelut kuuluvat eri segmenttiin kuin esimerkiksi henkilökunnan vuokraus. Suomen Terveystalo Oy:n näkemykseen liittyen edellä kerrotun mukaisesti Mehiläisen ja Mediverkon tuottamat ostopalvelut eroavat toisistaan, joten ne olisivat tämän jaottelun mukaisesti eri segmenteillä. KKV:n arvion mukaan hyödykemarkkinoiden täsmällinen määrittely voidaan tässä yhteydessä kuitenkin jättää avoimeksi.

4.2.4 Terveydenhuollon yksityisasiakkaat

19. Yrityskaupan ilmoittajan mukaan yksityisasiakkaille tarjottavia terveydenhuoltopalveluja ovat mm. lääkäripalvelut, sairaalapalvelut, hammashoitopalvelut ja fysioterapiapalvelut. KKV on Terveystalo Healthcare Oy / ODL Terveys Oy -yrityskauppaa koskevassa päätöksessä tarkastellut yksityisasiakkaille tarjottavia yksityisiä lääkäripalveluja alueellisesti.
20. Yrityskaupan osapuolten yksityisasiakkaille tarjoamat terveydenhuoltopalvelut ovat ilmoittajan mukaan pitkälti toisiaan täydentäviä. Mehiläinen on keskittynyt yksityisasiakkaille tarjottaviin lääkäripalveluihin (sisältäen yleis- ja erikoislääkärien vastaanottopalvelut), jonka lisäksi Mehiläisellä on myös vähäistä hammashoitotoimintaa yksityisasiakkaille. Mediverkko tuotti vuonna 2013 yksityishenkilöille pelkästään hammashoitopalveluja. Näin ollen osapuolten liiketoiminnassa on päällekkäisyyttä vain hammashoitopalvelujen osalta. Maantieteellisesti päällekkäisiä toimintoja hammashoitopalvelujen osalta osapuolilla on pääkaupunkiseudulla ja Jyväskylän alueella.
21. Ilmoittajan mukaan pääkaupunkiseudulla Mehiläinen tarjoaa hammashoitopalveluja yhteensä neljässä toimipisteessä, joista kolme sijaitsee Helsingissä ja yksi Vantaalla. Mediverkolla on pääkaupunkiseudulla viisi hammaslääkäriasemaa, joista neljä sijaitsee Helsingissä ja yksi Vantaalla. Lisäksi Mediverkolla on yksi hammaslaboratorio Helsingissä. Ilmoittajan arvion

mukaan vuonna 2013 käyntikerrat Mehiläisen ja Mediverkon toimipisteissä edustivat [5–15] % kaikista pääkaupunkiseudun hammashoitokäynneistä⁶.

22. Ilmoittajan mukaan Jyväskylän alueella ainakin Laukaan ja Muuramen kuntien asukkaat käyvät hammaslääkärivastaanotolla omaa kuntaansa laajemmalla alueella muun muassa Jyväskylässä. Mehiläinen tarjoaa hammashoitopalveluja yhdessä Jyväskylässä sijaitsevassa toimipisteessään. Myös Mediverkolla on alueella yksi hammaslääkäriasema Jyväskylän kaupungissa. Ilmoittajan arvion mukaan vuonna 2013 käyntikerrat Mehiläisen ja Mediverkon toimipisteissä edustivat [5–15] % kaikista Jyväskylän seudun hammashoitokäynneistä.
23. Erään lausunnonantajan mukaan hammashoidon palveluja tulisi tarkastella maantieteellisesti kapeammin kuin pääkaupunkiseudun tai Jyväskylän alueen osalta. KKV:n arvion mukaan, vaikka hammashoitopalveluja tarkasteltaisiin kapeamminkin kuin alueellisesti, osapuolten lisäksi tarjolla on riittävästi vaihtoehtoisia palveluntuottajia. Esimerkiksi yrityskaupan osapuolten kilpailija Oral Hammaslääkärit Oyj toimii kattavasti eri puolilla pääkaupunkiseutua ja sen lähialueilla, kuten Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Nummelassa, Hyvinkäällä ja Järvenpäässä. Se toimii osapuolten kilpailijana myös Jyväskylässä. Hammashoitopalveluja tarjoaa myös lukuisa joukko muita palveluntarjoajia sekä pääkaupunkiseudun että Jyväskylän alueella. KKV:n mukaan maantieteellisten markkinoiden täsmällinen määrittely voidaan tässä yhteydessä kuitenkin jättää avoimeksi.

4.2.5 Ikääntyneiden sosiaalipalvelut

24. Ikääntyneiden palveluihin kuuluvat ilmoittajan mukaan ikääntyneiden asumispalvelut sisältäen laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen palvelut sekä kotihoidon palvelut. Ikääntyneiden palveluja tarjotaan alueellisesti, sillä asukas halutaan usein sijoittaa lähellä omaa kotiaan. Kunnat yhdessä tai erikseen ostavat asukaspaikkoja kunnan tai seutukunnan alueella sijaitsevista hoitokodeista. Yrityskaupan osapuolet tarjoavat ikääntyneille asumispalveluja maantieteellisesti päällekkäisesti Espoossa (kuuluu Helsingin seutukuntaan) ja Rauman seutukunnassa, joissa molemmilla osapuolilla on yhdet yksiköt. Lisäksi Mehiläinen on avannut uudet yksiköt vuotta 2014 Hyvinkäälle ja Karkkilaan.
25. Ilmoittajan mukaan Helsingin seutukunnassa osapuolten yhteenlaskettu asukaspaikkamäärä on [1–10] % vuoden 2013 asukaspaikkojen kokonaistarpeesta. Alan yksityisestä palvelutarjonnasta yrityskaupan osapuolten osuus on [1–10] %. Espoossa ja muualla pääkaupunkiseudulla on yrityskaupan osapuolten lisäksi lukuisia palveluntarjoajia, jotka tarjoavat osapuolten asukaspaikkoja vastaavia paikkoja ikääntyneille.

⁶ Ilmoittaja on arvioinut hammashoitokäyntejä Kelasto-raporttien pohjalta (sairaanhoitokorvausten saajat / hammashoito).

26. Rauman seutukunnassa osapuolten yhteenlaskettu asukaspaikkamäärä on [5–15] % vuoden 2013 asukaspaikkojen kokonaistarpeesta. Alan yksityisestä palvelutarjonnasta osapuolten osuus on [15–25] %. Raumalla asukaspaikkoja ikääntyneille tarjoavat yrityskaupan osapuolten lisäksi mm. Atendo Oy ja Palvelukoti Kokkila.

4.2.6 Lastensuojelun palvelut

27. Yrityskaupan osapuolet tarjoavat ilmoittajan mukaan kunnille ostopalveluna lastensuojelupalveluja.⁷ Kunnat voivat päättää tuottavatko ne palvelut itse vai ostavatko ne palvelut yksityisiltä palveluntuottajilta. Lastensuojelupalvelujen ammatillista perhekotihoitoa ja laitoshoidoa tarjoavat osapuolten lisäksi lukuisat muut yksityiset tahot. Ilmoittajan mukaan 15 seutukunnassa kunnat ostavat sekä Mehiläiseltä että Mediverkolta sijoituspaikkoja lapsille. Valtaosassa näistä seutukunnista Mehiläisen ja Mediverkon yhteenlaskettu osuus kuntien sijoittamista lapsista on [5–15] %. Korkeimmillaan osapuolten osuus on Keski-Karjalan ja Ylä-Pirkanmaan seutukunnissa, joissa molemmissa se on [15–25] %.

4.2.7 Vammaisten sosiaalipalvelut

28. Ilmoittajan mukaan yrityskaupan osapuolet tarjoavat vammaisten asumispalveluja ostopalveluna kunnille ja kuntayhtymille. Vammaispalveluja tarjotaan alueellisesti, sillä asukas halutaan sijoittaa lähellä omaisiaan. Kunnat ostavat asukaspaikkoja omasta kunnasta tai sen lähialueella sijaitsevista hoitokodeista. Yrityskaupan osapuolten toiminta vammaispalveluissa on ilmoittajan mukaan vähäistä. Osapuolilla on vammaisten asumispalveluiden yksiköitä neljällä paikkakunnalla, jotka eivät ole päällekkäisiä. Mehiläisellä on hoitokoteja Vantaalla ja Kuhmossa, Mediverkolla puolestaan Turussa ja Joensuussa.

4.3 Johtopäätös

29. Edellä kerrotun mukaisesti terveyspalvelujen osalta Mehiläisen ja Mediverkon liiketoiminnot ovat painottuneet eri palveluihin. Mehiläisen toiminta on painottunut työterveyspalveluihin ja yksityisasiakkaille tarjottaviin sairaala- ja lääkäripalveluihin siinä missä Mediverkko tarjoaa pääasiallisesti ostopalveluja julkiselle sektorille. Niiden edellä kuvattujen terveyspalvelujen osalta, joissa yrityskaupan osapuolilla on päällekkäistä toimintaa, on yrityskaupan jälkeekin useita vaihtoehtoisia palveluntuottajia. Myös sosiaalipalveluissa niissä seutukunnissa, joissa osapuolilla on sekä ikääntyneiden asukaspaikkoja että lastensuojelun sijoituspaikkoja, on myös vaihtoehtoisia palveluntuottajia. Vammaispalveluissa osapuolet eivät toimi samoilla paikkakunnilla.

⁷ Kuntien vastuusta lastensuojelun palveluissa säädetään lastensuojelulaissa (417/2007). Kunnalla on vastuu huolehtia, että ehkäisevä sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kun kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Toimenpiteet koostuvat avohuollon tukitoimista, huostaanotoista ja sijaishuoltopalveluista, jälkihuollosta ja perhehoitopalveluista.

Myös KKV:n vastaanottamissa lausunnoissa on tuotu esiin, että yrityskaupasta riippumatta kaikkien edellä mainittujen palvelujen osalta on jatkossakin useita palveluntuottajia.

30. Edellä kerrotun perusteella KKV katsoo, että yrityskaupalla ei ole sellaisia kilpailun kannalta haitallisia vaikutuksia, joihin puuttumista kilpailulain yrityskauppavalvontasäännökset edellyttäisivät. Myöskään KKV:n kuulemat markkinaosapuolet, etenkin asiakkaat, eivät ole tuoneet esille erityisiä yrityskaupasta johtuvia haitallisia kilpailuvaikutuksia näillä markkinoilla.
31. Kilpailu- ja kuluttajaviraston arvion mukaan yrityskauppa ei kilpailulain 25 §:n mukaisella tavalla olennaisesti estä tehokasta kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla. Asian näin päättyessä relevanttien markkinoiden määrittäminen voidaan jättää avoimeksi.

5 Ratkaisu

32. Kilpailu- ja kuluttajavirasto hyväksyy yrityskaupan, jossa Mehiläinen Oy hankkii määräsvallan Mediverkko Yhtymä Oy:ssä.

6 Sovelletut säännökset

33. Kilpailulaki (948/2011) 21, 22, 24, 25 ja 26 §.

7 Muutoksenhaku

34. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tässä asiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta markkinaoikeudelta kilpailulain 44 §:n mukaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Lisätietoja päätöksestä antaa erikoistutkija Hanna Kaiponen, puhelin 029 505 3620, sähköposti etunimi.sukunimi@kkv.fi

Ylijohtaja

Timo Mattila

Erikoistutkija

Hanna Kaiponen